

tegenover: het materiaal is onvolledig en zal nooit volledig kunnen worden, omdat een der registers verloren is gegaan, n.l. dat, waarin de inwoners staan beschreven van wijk F, den Oppert en omgeving van Kerkplein tot Hofplein. In dit register moeten geboekt hebben gestaan 3111 protestanten, 1625 katholieken en 206 joden, dat is $\pm \frac{1}{14}$ van het totale aantal inwoners. Men mag aannemen, dat de bevolking in deze buurt niet sterk afweek van die der aangrenzende wijken, n.l. dat zij weinig kenmerkende eigenschappen vertoonde, in tegenstelling met die van de waterstad of het westelijk stadsdeel, waar zich meer vreemdelingen vestigden. Het ontbreken van dit ééne register, hoe jammer ook, scheen mij tenslotte toch niet van zoo overwegend belang, dat alleen daarom niet de volkstellingsregisters als bron voor een onderzoek naar de structuur van de bevolking gebruikt zouden kunnen worden. Men moet er alleen rekening mee houden, dat alle uitkomsten met $\pm 8\%$ zouden moeten worden verhoogd, maar voor de onderlinge verhouding doet dit niet zooveel ter zake.

In de eerste plaats ging mijn belangstelling uit naar de kleine groep, die zich zoo frappant van de groote massa onderscheidde, naar de 14 of 20 mensen, die niet tot de drie groepen van kerkgenootschappen, Roomsche, Protestant of Israëliet, wilden gerekend worden, waartoe de overige 72.000 wel wenschten te behooren. Het juiste aantal is niet bekend, de verzamelstaten spreken van 14, zelf vond ik er nog enkele meer. Nu is de vraag: moeten deze mensen inderdaad geacht worden tot geen enkel kerkgenootschap te behooren, zooals De Miranda veronderstelt van de ± 100 Amsterdammers, die zich omstreeks dien tijd evenmin bij de bovengenoemde geloofsgroepen lieten indeelen ¹⁾? Prof. Brugmans neemt daarentegen aan, dat ze tot andere, kleinere secten behoorden ²⁾. Als wij nu nagaan, wie die mensen in Rotterdam waren, lijkt het waarschijnlijk, dat De Miranda gelijk heeft en dat het verbreken van religieuze banden voor de betrokkenen ook een speciale sociale beteekenis had. De 14 personen, die in de verzamelstaten genoemd worden, zijn:

1) Amsterdam en zijne bevolking in de negentiende eeuw, blz. 26.

2) Geschiedenis van Amsterdam, deel VII, blz. 137.